

Informácia o stave rokovaní o dohode o Transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve medzi Európskou úniou a Spojenými štátmi americkými

A. Začatie rokovaní o dohode TTIP medzi EÚ a USA

Myšlienka prehĺbenia liberalizácie vzájomného obchodu medzi EÚ a USA nie je nová, za posledné desaťročia bolo vytvorených niekoľko rámcov spolupráce smerujúcich k odstraňovaniu bariér brániacich rozvoju obchodu s tovarom, službami a kapitálom (Transatlantické hospodárske partnerstvo z roku 1998 a v rámci neho Transatlantická hospodárska rada vytvorená v roku 2007).

Jedným z dôvodov pre oživenie myšlienky dohody o voľnom obchode s USA je nedostatočný pokrok v multilaterálnych rokovaníach o Rozvojovej agende z Dohy v rámci Svetovej obchodnej organizácie.

Pracovná skupina EÚ a USA na vysokej úrovni odporučila, po vzájomných rokovaníach v rokoch 2011 - 2012 a po preskúmaní možností zlepšenia podmienok na zvýšenie rozvoja obchodných vzťahov, pracovných príležitostí a zabezpečenie hospodárskeho rastu na oboch stranách Atlantiku, otvorenie rokovaní o transatlantickom obchodnom a investičnom partnerstve (TTIP – Transatlantic Trade and Investment Partnership) medzi EÚ a USA.

Negociačné smernice (mandát) pre Európsku komisiu (EK) schválila Rada EÚ dňa 14. júna 2013 v Luxemburgu na úrovni ministrov členských krajín. Mandát predstavuje poverenie pre EK rokovať v mene EÚ o komplexnej dohode o obchode a investíciách s USA, a zároveň stanovuje základné ciele negociácií a rámce budúcej dohody. [Text mandátu k TTIP bol v októbri 2014 zverejnený na web stránke DG Trade a je tiež k dispozícii na web stránke MH SR.](#)

Na dynamiku rokovaní o TTIP má vplyv aj vnútropolitická situácia USA, najmä schválenie Trade Promotion Authority (TPA)¹. TPA bol podpísaný americkým prezidentom dňa 29. júna 2015. Je v platnosti do roku 2021 a týka sa všetkých obchodných rokovaní USA, teda nielen dohody TTIP. TPA pokrýva štyri základné oblasti: definovanie priorít a cieľov; režim pravidelných konzultácií s Kongresom („congressional oversight“), aby bolo možné počas rokovaní sledovať dodržiavanie cieľov zo strany americkej administratívy; definovanie podmienok a postupov, za ktorých môže prezident začať obchodné rokovania; potvrdenie ústavnej právomoci Kongresu vo vzťahu k obchodným dohodám. Kongres bude schvaľovať ako prvú v poradí dohodu TPP (Trans-Pacific Partnership). Po odsúhlasení TPA sa očakáva zintenzívnenie rokovaní o TTIP. Dokumentom, ktorý naznačuje časový rámec rokovaní (t.j. urýchlenie rokovaní a dosiahnutie hlavných rámcov/obrysov dohody do konca roka 2015), je vyhlásenie lídrov krajín G7 z 8. júna 2015.

¹ Trade Promotion Authority je právomoc prezidenta USA rokovať o medzinárodných obchodných zmluvách, pričom Kongres môže obchodnú dohodu buď schváliť ako celok alebo odmietnuť, ale nemôže text meniť, upravovať alebo prijímať k nemu dodatky. TPA udeľuje prezidentovi USA Kongres na vymedzené časové obdobie.

Pre ďalší vývoj a smerovanie rokovaní je tiež dôležité prijatie rezolúcie Európskeho parlamentu (EP) k TTIP, ktorá bola schválená 8. júla 2015. Obsahuje odporúčania EP pre EK ako negociátora za EÚ v jednotlivých oblastiach rokovaní, t.j. prístup na trh, regulačná spolupráca a netarifné prekážky obchodu, pravidlá týkajúce sa obchodu (napr. malé a stredné podniky, udržateľný rozvoj, riešenie sporov investor - štát, energetika atď.), ako aj odporúčania všeobecného charakteru, ktoré sa týkajú širšieho kontextu rokovaní. Rezolúcia nevytvára žiadny fundamentálny rozpor s už schváleným mandátom alebo negociačnými pozíciami EK.

B. Aktuálny stav rokovaní o dohode TTIP

Medzi EÚ a USA sa doposiaľ uskutočnilo desať kôl rokovaní, pričom ostatné bolo v termíne 13. - 17. júla 2015 v Bruseli. Boli prediskutované mnohé oblasti v rámci všetkých troch pilierov rokovaní².

V rámci prvého piliera - prístup na trh - sa diskutovalo o službách, pravidlách pôvodu tovaru, ako i o texte pre prístup na trh s tovarom. EK v tejto časti dohody považuje za dôležitý krok výmenu revidovaných ponúk oboch strán v obchode so službami. Obe revidované ponuky potvrdzujú skoršie spoločné vyhlásenie komisárky pre obchod a USTR, že verejné služby zostanú nedotknuté. Ďalej EÚ predložila návrh textu za kapitolu služieb. Colné sadzby a verejné obstarávanie neboli predmetom desiateho kola, pretože sa naďalej analyzujú možnosti pokroku v týchto oblastiach budúcej dohody.

Čo sa týka druhého piliera - regulačná spolupráca - obe strany sa vo veľkej miere zhodujú, že jeho obsahom by mala byť dohoda o dobrých regulačných praktikách, problematika technických prekážok obchodu (TBT) a sanitárnych a fyto-sanitárnych opatrení (SPS), rámec pre uľahčenie regulačnej spolupráce v budúcnosti a väčšia regulačná kompatibilita v deviatich vybraných sektoroch. Aj keď bol dosiahnutý istý pokrok a obe strany uznávajú, že regulačná spolupráca je významným pilierom budúcej dohody, rokovania napredujú pomalým tempom.

V rámci tretieho piliera - pravidlá - sa podarilo dosiahnuť dobrý pokrok v oblasti hospodárskej súťaže, colnej oblasti a uľahčovania obchodu. Pozitívna diskusia sa uskutočnila aj k problematike energií, surovín a malých a stredných podnikov. Trvalo udržateľný rozvoj nebol predmetom 10. kola rokovaní, pretože sa interne pracuje na návrhu textu EÚ, ktorý EK plánuje predložiť americkej strane na jeseň pred 11. kolom rokovaní. Prerokovaný nebol ani mechanizmus riešenia sporov investor – štát (ISDS). Rokovania sú v tejto oblasti pozastavené od marca 2014, keď boli k téme ISDS vyhlásené verejné konzultácie. EK v súčasnosti pracuje na novom reformovanom návrhu kapitoly o ochrane investícií. Pri jeho príprave vychádza z výsledkov verejnej konzultácie, ako aj z odporúčaní EP k rokovaniam o TTIP.

Počas 10. kola sa tak, ako počas predchádzajúcich kôl, opätovne uskutočnili stretnutia s veľkým počtom zástupcov občianskej spoločnosti (približne 400), ktorí boli z radov

² Rokovania sú rozdelené do troch hlavných pilierov:

- prístup na trh – obchod s tovarom a colné sadzby, obchod so službami, investície, verejné obstarávanie a pravidlá pôvodu tovaru;
- regulačná spolupráca – technické prekážky obchodu (TBT), sanitárne a fyto-sanitárne opatrenia (SPS), regulačná spolupráca v konkrétnych sektoroch (motorové vozidlá, chemický sektor, kozmetika, strojárstvo, medicínske zariadenia, informačné a komunikačné technológie, farmaceutický sektor, textil, pesticídy);
- pravidlá – udržateľný rozvoj, energetika a nerastné suroviny, clá a uľahčovanie obchodu, malé a stredné podniky, mechanizmus riešenia sporov investor – štát (ISDS), hospodárska súťaž (štátne obchodné podniky, podpory), práva duševného vlastníctva vrátane ochrany geografických označení, riešenie sporov.

študentských organizácií, odborových zväzov, predstaviteľov malých a stredných podnikov i priemyselných asociácií. Jedenáste kolo rokovaní sa uskutoční v týždni od 19.októbra 2015 v USA.

C. Ciele EÚ a aktuálny stav vo vybraných oblastiach rokovaní

1. Prístup na trh

Obchod s tovarom a colné sadzby

Cieľom je eliminácia colných sadziieb a ostatných prekážok obchodu. Väčšina colných sadziieb by mala byť odstránená od dátumu uplatňovania dohody, prípadne v dohodnutom prechodnom období. U mimoriadne citlivých položiek sa predpokladá len čiastočné otvorenie trhu.

Prvá výmena colných ponúk medzi EÚ a USA sa uskutočnila vo februári 2014, pričom ambície ponuky USA boli výrazne nižšie ako ambície ponuky EÚ. Ponuka USA navrhla okamžité odstránenie ciel iba na 75 % položiek colného sadzovníka predstavujúcich 67 % celkového obchodu medzi EÚ - USA, zatiaľ čo EK v ponuke EÚ navrhla odstránenie ciel na 90 % položiek predstavujúcich 95 % objemu obchodu. K druhej výmene colných ponúk zatiaľ nedošlo.

Obchod so službami

EÚ v obchode so službami sleduje päť základných cieľov:

- zlepšenie prístupu na trh – odstránenie prekážok, ktorým čelia poskytovatelia služieb na americkom trhu. EÚ má záujem na zlepšení podmienok pre firmy z EÚ napr. v oblasti námorných služieb (nakládka/vykládka tovaru), USA má ofenzívne záujmy v cestnej a železničnej doprave. Súčasťou balíka služieb sú aj rokovania o cezhraničnom obchode so službami, o telekomunikačných službách a e-commerce;
- mobilita – cieľom je dosiahnuť vzájomné uznávanie kvalifikácií v profesiách ako napr. architekti, právnici, a tým im umožniť vykonávať svoju prax na oboch stranách Atlantiku;
- licencie a povolenia – cieľom je dohodnúť sa na kvalitných štandardoch, ktoré umožnia rýchlejší a jednoduchší prístup k licenciám v sektoroch ako bankovníctvo, poisťovníctvo, účtovníctvo, právne poradenstvo;
- nové pravidlá v sektoroch ako telekomunikácie, elektronický obchod, finančné služby, poštové a doručovacie služby, námorné služby;
- rovnaké zaobchádzanie – záruky, že podnikateľským subjektom z EÚ bude poskytnuté rovnaké zaobchádzanie ako subjektom USA.

Pred 10. kolom sa uskutočnila výmena revidovaných ponúk za oblasť obchodu so službami (USA predložili prvú ponuku počas piateho kola, EÚ na šiestom kole). Ponuka EÚ je veľmi dobrá a ambiciózna a potvrdzuje, že EÚ je a naďalej bude otvorená pre poskytovateľov služieb z USA. Na druhej strane, ponuku USA, ku ktorej nemajú zatiaľ členské štáty EÚ prístup, označuje EK za nedostatočnú. Zdôrazňuje pritom, že revidovaná ponuka USA obsahuje len veľmi málo vylepšení oproti pôvodnej ponuke. Keďže obe ekonomiky sú veľmi otvorené, bude ťažké dosiahnuť ďalšiu výraznejšiu liberalizáciu obchodu so službami. EK preto očakáva konkrétne výsledky až vo finálnej fáze rokovaní.

Služby verejného záujmu (dodávky vody, zdravotníctvo, vzdelávanie, sociálne služby) sú z rokovaní vylúčené a EK nemá mandát o nich rokovať. Tieto služby poskytované vo verejnom záujme zostanú zatvorené pred konkurenciou z tretích krajín (teda aj z USA). Vysoká úroveň poskytovania služieb verejného záujmu tak zostane v EÚ zachovaná.

Verejné obstarávanie

Verejné obstarávanie je jednou z oblastí, v ktorej sa podnikatelia z EÚ stretávajú s prekážkami pri prístupe na trh USA. Na základe záväzkov, ktoré sa prijali v rámci Dohody o vládnom obstarávaní WTO, je pre podniky z EÚ otvorených len 32 % amerického trhu s verejným obstarávaním. Preto v tejto oblasti väčšina ČŠ EÚ očakáva zlepšenie prístupu na trh USA. Cieľom EÚ je:

- dohodnúť pravidlá, ktoré zabezpečia nediskriminačné zaobchádzanie pri verejných súťažiach;
- dohodnúť maximálnu možnú transparentnosť pri uchádzaní sa o zákazky v rámci verejného obstarávania;
- zabezpečiť, aby bol prístup na trh s verejným obstarávaním otvorený aj na úrovni jednotlivých štátov USA, nielen na federálnej úrovni. Cieľom je, aby USA počas rokovaní konzultovali prístup na trh nielen s federálnymi štátmi, ktoré majú záväzky v dohode WTO o vládnom obstarávaní, ale aj s ostatnými štátmi. Problémom je najmä uplatňovanie americkej legislatívy „Buy America“ a „Buy American“, ktorá výrazne obmedzuje EÚ prístup na trh s verejným obstarávaním v USA.

Verejné obstarávanie zostáva jednou z najťažších oblastí rokovaní. Ide o oblasť extrémne citlivú pre americkú stranu, ktorá zatiaľ nesignalizovala otvorenosť vo vzťahu k pokrytiu subfederálnej úrovne. K výmene konkrétnych ponúk zatiaľ nedošlo a oblasť verejného obstarávania nebola počas 10. kola prerokovaná.

2. Regulačná spolupráca

Najdôležitejším prínosom TTIP nebude odstraňovanie ciel, ktoré sú medzi EÚ a USA už na relatívne nízkej úrovni, ale hlavne eliminácia netarifných prekážok obchodu a riešenie regulačných rozdielov medzi systémami oboch strán, najmä v ekonomicky významných sektoroch, ako je napr. automobilový sektor, strojárstvo a chemikálie.

Hlavné prvky regulačnej spolupráce by mali byť - dobrá regulačná prax, transparentnosť, konzultácie so zainteresovanými stranami, bilaterálna spolupráca medzi regulátormi (t.j. užšia spolupráca regulačných orgánov EÚ a USA pri príprave nových noriem, ako aj pri revízii platných noriem), ako i širšia spolupráca na medzinárodných fórach. Právo štátu regulovať vo verejnom záujme, ako aj nezávislosť jednotlivých regulátorov budú zachované.

Americká strana už predložila text kapitoly o regulačnej spolupráci, návrh EÚ bol predložený na 8. kole rokovaní. Počas 10. kola si strany vyjasňovali predložené textové návrhy najmä vo vzťahu k definícii cieľov regulačnej spolupráce, pokrytiu kapitoly a jej prepojenia na ostatné kapitoly, ako i praktické aspekty uplatňovania navrhovaných ustanovení. EK poskytla americkej strane bližšie informácie o nedávno prijatom balíku pre lepšiu reguláciu. EÚ a USA tiež pokračovali v diskusii o možnostiach zlepšenia spolupráce v oblasti posudzovania zhody, ako i zlepšenia transparentnosti, najmä čo sa týka účasti zainteresovaných strán na procese prijímania noriem v EÚ a USA.

V oblasti technických prekážok obchodu (TBT) pokračujú rokovania na základe konsolidovaného znenia textu. Záujmom EÚ a USA je tiež posilniť notifikačný systém, ktorý funguje v rámci WTO a zvýšiť počet notifikovaných noriem.

Vo vzťahu k regulačnej spolupráci vo vybraných sektoroch si strany konkrétne návrhy textu ešte nevymenili.

Regulačná spolupráca vo vybraných sektoroch

Automobily

Cieľom TTIP v tomto sektore je:

- dohodnúť sa na vzájomnom uznávaní v prípadoch, keď sa normy EÚ a USA zhodujú – regulačné orgány oboch strán v súčasnosti pokračujú v hľadaní metód na definovanie zhodných alebo podobných noriem. Výsledkom by malo byť vzájomné uznávanie čo najväčšieho rozsahu noriem, ktoré budú považované za ekvivalentné;
- spolupráca pri príprave globálnych nariadení, ktorými sa zaoberá pracovná skupina v rámci Európskej hospodárskej komisie OSN (pracovná skupina WP.29 pre harmonizáciu noriem motorových vozidiel - štandardizácia UN/ECE) - cieľom je rozšíriť zoznam technických noriem dohodnutých v rámci UN/ECE v r. 1998;
- spolupracovať v oblasti harmonizácie niektorých nariadení EÚ a USA v oblasti nových technológií;
- koordinovať plány prípravy nových nariadení a výskumu nových technológií.

Cieľom EÚ je teda dosiahnuť väčšiu zlučiteľnosť právnych predpisov o motorových vozidlách bez toho, aby sa museli znížiť normy na oboch stranách. Predpisy týkajúce sa bezpečnosti automobilov sú v USA a EÚ odlišné, a to aj v tých prípadoch, v ktorých v konečnom dôsledku poskytujú porovnateľnú úroveň bezpečnosti. EÚ by prostredníctvom TTIP chcela dosiahnuť, aby regulačné orgány formálne uznali, že dôležité časti oboch regulačných systémov sú v otázkach bezpečnosti do veľkej miery totožné a mohli by byť akceptované na oboch stranách Atlantiku.

Rokovania sú v súčasnosti zamerané na štyri oblasti: ekvivalenciu existujúcich nariadení, zlepšenie spolupráce v rámci UN/ECE (dohoda z roku 1998), skúmanie možností harmonizácie a definovanie oblastí budúcej spolupráce napr. v oblasti výskumu. Ide o veľmi zložitú oblasť rokovaní, strany skúmajú možnosti uznávania ekvivalencie existujúcich regulačných prístupov v oblasti bezpečnosti prostredníctvom tzv. „test cases“ (bezpečnostné pásy, osvetlenie/viditeľnosť).

V súvislosti s automobilovým sektorom je tiež potrebné upozorniť na novú štúdiu Petersen Institute of International Economics so sídlom vo Washingtone, podľa ktorej by regulačná spolupráca medzi EÚ a USA v tomto sektore a vzájomné uznávanie noriem zvýšili vzájomný obchod s automobilmi minimálne o 20%. Znamenalo by to v dlhodobom časovom horizonte nárast národného dôchodku EÚ a USA o viac ako 20 mld. USD ročne.

Chemické výrobky

Cieľom TTIP je:

- vytvoriť mechanizmus lepšej spolupráce medzi regulačnými orgánmi EÚ a USA rešpektujúc existujúce regulačné systémy oboch strán;
- podporiť využívanie existujúcich medzinárodných štandardov, ako napr. Globálny harmonizovaný systém OSN pre klasifikáciu a označovanie chemikálií (GHS);
- zaviesť prax výmeny informácií o nových vedeckých poznatkoch.

Akákoľvek forma spolupráce medzi regulátormi EÚ a USA bude rešpektovať platnú legislatívu (nariadenia REACH³ a CLP v EÚ, ako aj americký zákon TSCA⁴). EK doteraz predložila USA pozičný dokument a príklady praktickej spolupráce. V súčasnosti strany skúmajú možnosti spolupráce v oblasti klasifikácie chemikálií a ich označovania. Prebiehajú

³ REACH - Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o registrácii, hodnotení, autorizácii a obmedzovaní chemických látok. CLP - Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady o klasifikácii, označovaní a balení látok a zmesí. CLP zosúladňuje predchádzajúcu legislatívu EÚ so systémom GHS.

⁴ TSCA - Toxic Substances Control Act – zákon o kontrole toxických látok

dva pilotné projekty v tomto sektore, ktoré sa týkajú hodnotenia chemických látok, ako aj ich klasifikácie a označovania.

Farmaceutiká

Regulačná spolupráca medzi EÚ a USA vo farmaceutickom sektore funguje už v súčasnosti na bilaterálnej aj multilaterálnej úrovni hlavne v rámci Medzinárodnej konferencie o harmonizácii technických požiadaviek na registráciu liečiv (ICH - International Conference on Harmonisation of Technical Requirements for Registration of Pharmaceuticals for Human Use).

Cieľom TTIP je posilniť túto spoluprácu a:

- uľahčiť schvaľovacie postupy u liečiv formou vzájomného uznávania inšpekcií dobrej výrobných praxe (GMP – Good Manufacturing Practice), ktoré sa vykonávajú v EÚ a v USA;
- posilniť ďalšiu harmonizáciu technických požiadaviek v nových oblastiach;
- podporiť vzájomnú spoluprácu pri vývoji nariadení v nových oblastiach (napr. u biosimilárnych liekov, generík);
- posilniť výmenu informácií v oblasti inovácií a výskumu.

Počas desiateho kola sa uskutočnila detailná diskusia za účasti regulátorov EÚ a USA. Témami bol pokrok pri analýze systémov GMP, možnosti spolupráce v oblasti biosimilárnych liekov, generík, reforma ICH a možnosti výmeny informácií medzi regulačnými orgánmi.

Zdravotnícke pomôcky

Aj počas 10. kola pokračovala diskusia oboch strán v tomto sektore s cieľom:

- zabezpečiť užšiu spoluprácu regulátorov EÚ a USA vychádzajúc z činnosti Regulačného fóra pre medicínske prístroje (IMDRF – International Medical Devices Regulatory Forum);
- dohodnúť, aby národné systémy pre identifikáciu zdravotníckych nástrojov a prístrojov v distribučnom reťazci vychádzali z medzinárodného systému UDI (Unique Device Identification System). TTIP by mohol priniesť harmonizáciu systémov identifikácie zdravotníckych pomôcok. Zlučiteľnosť systémov by podporila obchod a zaručila by, že výrobky sa v prípade potreby dajú vysledovať bez ohľadu na to, kde boli vyrobené;
- zabezpečiť, aby UDI databázy EÚ a USA boli navzájom kompatibilné;
- zabezpečiť vzájomné uznávanie auditov manažmentu kvality (QMS – Quality Management Systems audits). Ide o kontroly výrobcov, či majú zavedené systémy na výrobu bezpečných výrobkov. Vzájomné uznávanie kontrol by ušetrilo čas a náklady pre regulačné orgány aj priemysel;
- podporiť spoluprácu v nových oblastiach, ktoré doteraz nie sú plne regulované.

Kozmetika

Spolupráca v sektore kozmetiky bude vychádzať z už existujúceho rámca ICCR (International Cooperation on Cosmetics Regulation). TTIP by v tomto sektore mohla pokrývať:

- vzájomné uznávanie zoznamov povolených a zakázaných kozmetických substancií;
- spolupráca v oblasti dobrej výrobných praxe a vzájomné uznávanie výsledkov inšpekcií;
- harmonizácia testovacích metód (vychádzajúc z noriem ISO) a požiadaviek na testovanie;
- posilnenie procesu harmonizácie na medzinárodnej úrovni v rámci ICCR;
- posilnenie regulačnej spolupráce v nových oblastiach.

Jedným z hlavných cieľov spolupráce v tomto sektore zostáva zlepšenie technickej spolupráce medzi regulátormi tak, aby sa uľahčil schvaľovací proces v USA u tých kozmetických zložiek (napr. UV filtrov), ktoré už boli autorizované v EÚ. Bude potrebná ďalšia zložitá technická diskusia v tejto oblasti, pretože USA uplatňujú v sektore kozmetiky väčšiu ochranu ako EÚ a zatiaľ sa nenašli riešenia, ako prekonať existujúce rozdiely.

Strojárstvo

Cieľom TTIP je:

- zladenie technických požiadaviek a testovacích metód;
- udržanie vysokých štandardov EÚ;
- dosiahnuť úzku spoluprácu regulátorov EÚ a USA s cieľom vyhnúť sa budovaniu nových rozdielnych regulácií, čo prispeje k ľahšiemu vývozu a dovozu strojárenských výrobkov.

Hlavným problémom sú náklady na posudzovanie zhody, absencia harmonizácie štandardov USA a nedostatočná transparentnosť regulácie v USA hlavne na subfederálnej úrovni (túto oblasť v USA pokrýva viacero regulačných úradov).

Poľnohospodárstvo

Dôležitou časťou budúcej dohody TTIP je aj oblasť obchodu s poľnohospodárskymi výrobkami, a to nielen z hľadiska eliminácie ciel, ale aj z dôvodu výrazných rozdielov v regulačných režimoch EÚ a USA. Keďže EÚ zachováva vo všeobecnosti veľmi vysoký štandard ochrany spotrebiteľa, trvá na zachovaní európskeho harmonizovaného schvaľovacieho procesu a neoslabovaní legislatívy EÚ v tejto oblasti. Viaceré ČŠ EÚ, vrátane SR, z tohto dôvodu už pri schvaľovaní mandátu požadovali, aby TTIP neobsahovala záväzky, ktoré by si vyžadovali zmenu európskej legislatívy. Po vecnej stránke ide o požiadavky, aby sa neznížovali žiadne kvalitatívne, hygienické a bezpečnostné štandardy EÚ a aby tak bola zachovaná súčasná úroveň ochrany spotrebiteľa.

Doterajšie rokovania sú zamerané hlavne na netarifné prekážky obchodu, ktoré boli identifikované zo strany EÚ najmä v oblasti obchodu s vínom (EÚ vychádza z dohody o víne medzi EÚ a USA z roku 2006) a liehovinami, ako aj na hľadanie riešenia pre plnú ochranu zemepisných označení EÚ (GIs). Počas 10. kola pokračovala neformálna diskusia o právnych alternatívach koexistencie amerického systému obchodných značiek a systému GIs EÚ, avšak USA v tejto oblasti zatiaľ neprislúbili žiadne záväzky.

Sanitárne a fytosanitárne opatrenia (SPS)

V tejto oblasti je citlivá hlavne problematika geneticky modifikovaných potravín (GMOs), dovoz produktov s obsahom hormónov, ako i regulačné rozdiely vo vzťahu k hygienickým štandardom a ochrane spotrebiteľa.

Dohoda TTIP nebude obsahovať záväzky, ktoré by znamenali zmenu legislatívy EÚ alebo USA. Vysoké štandardy v oblasti životného prostredia a ciele, ktoré boli doteraz stanovené, sú nemeniteľné. Toto opakovane a veľmi jasne zdôrazňujú negociátori tak zo strany EÚ, ako aj USA. Výrobcom z USA si nemôžu vynútiť prostredníctvom TTIP prístup na trh EÚ napr. pre mäso s obsahom hormónov a kurčatá ošetrené chlóróm. EÚ zakazuje použitie rastových hormónov, čo dohoda TTIP nezmení. EÚ tiež presadzuje dodržiavanie hygienických štandardov v celom výrobnom procese.

Pokiaľ ide o GMOs, existujúce prísne predpisy zostanú zachované. V EÚ i v USA možno na trh uvádzať len tie GMOs, ktoré dostali povolenie. Žiadosti v EÚ preskúmava Európsky úrad pre bezpečnosť potravín (EFSA). Členské krajiny majú tiež právo obmedziť alebo zakázať na svojom území kultiváciu plodín obsahujúcich geneticky modifikované organizmy, a to aj v prípade, že boli schválené na úrovni EÚ. Dohoda TTIP nebude meniť tento schvaľovací systém a existujúcu legislatívu EÚ.

3. Pravidlá

Energetika a nerastné suroviny

Cieľom EÚ v tejto kapitole je:

- dohodnúť pravidlá prístupu k energiám a nerastným surovinám, ktorý bude otvorený a udržateľný;
- eliminovať existujúce obmedzenia v tejto oblasti (napr. exportné bariéry USA);
- podporovať rozvoj zelených energií.

TTIP nebude obsahovať špecifické ustanovenia o technológii frakovania (t.j. hydraulické štiepenie – proces, ktorý sa používa pri ťažbe bridlicového plynu). Vo všeobecnosti nemožno v dohode o voľnom obchode ustanoviť povinnosť povoliť technológiu frakovania. Členské štáty EÚ majú možnosť povoliť alebo zakázať jej použitie.

Počas 10. kola EÚ a USA pokračovali v diskusii o základných prvkoch, ktoré by mali byť obsahom dohody vo vzťahu k energetike a surovinám, ako aj na hľadanie možností ďalšej spolupráce v tejto oblasti. Prediskutovali tiež, akým spôsobom pokračovať v technickej diskusii, avšak reálne rokovania v tomto sektore sa v podstate ešte nezačali.

Malé a stredné podniky (MSP)

Základným cieľom TTIP je dosiahnuť to, aby MSP z EÚ a USA s počtom zamestnancov menším ako 400 mohli predávať a vyvážať oveľa jednoduchšie ako v súčasnosti, čo by malo viesť k rastu ich podnikania. Jedným z výsledkov dohody by mala byť zlepšená informovanosť podnikov z krajín EÚ, najmä ohľadom možností vývozu, dovozu a investovania v USA (napr. o výške colných sadzieb, daniach, colných procedúrach, trhových príležitostiach), formou vytvorenia jednotnej web-stránky pre malých a stredných podnikateľov. Základnými aspektmi spolupráce EÚ a USA v tejto oblasti sú transparentnosť a vytvorenie samostatného výboru pre MSP. EK tiež v súčasnosti vyhodnocuje výsledky prieskumu k MSP a následne bude publikovať správu. Cieľom prieskumu bolo získanie informácií od MSP o prekážkach v obchode, s ktorými sa najčastejšie stretávajú pri obchodovaní s USA.

Mechanizmus urovnávania sporov investor - štát (ISDS)

Rokovania o ochrane investícií, vrátane mechanizmu riešenia sporov medzi investorom a štátom, sú pozastavené od marca 2014, keď boli vyhlásené verejné konzultácie v trvaní troch mesiacov. EK následne vyhodnotila výsledky konzultácie a aj na ich základe v súčasnosti pripravuje nový reformovaný návrh kapitoly o ochrane investícií. Pri príprave tohto návrhu EK vychádza aj z odporúčaní EP k rokovaniam o TTIP, ktoré EP schválil dňa 8. júla 2015. Taktiež vybrané ČŠ vrátane SR predložili EK odporúčania/požiadavky ohľadne textu kapitoly o ochrane investícií.

V súvislosti s citlivou otázkou ISDS je potrebné uviesť, že vyvážené investičné dohody obsahujúce tento mechanizmus neovplyvňujú suverenitu SR. Vyvážené medzinárodné bilaterálne investičné dohody, ktoré zachovávajú regulačné právomoci štátu a vylučujú špekulatívne/paralelné spory, nebránia štátom v prijímaní novej legislatívy, pokiaľ legislatíva nie je diskriminačná alebo svojvoľná, a teda regulačné právomoci SR (ako aj ostatných členských štátov EÚ) zostanú zachované a európske i národné štandardy nebudú oslabované. Navyše, ak by sa aj v arbitráži preukázalo porušenie medzinárodnej investičnej dohody prijatím spornej legislatívy, tribunály v medzinárodnej investičnej arbitráži nemôžu štátu v rozsudku prikázať zmenu legislatívy, môžu iba nariadiť zaplatenie kompenzácie v prípade preukázania porušenia medzinárodnej investičnej dohody.

Problematika ochrany investícií je v priamej pôsobnosti Ministerstva financií SR, ktorého jednou z primárnych požiadaviek je vyrokovanie vyvázenej investičnej kapitoly v TTIP, a po nadobudnutí platnosti TTIP nahradenie pôvodnej bilaterálnej investičnej dohody (BIT) s USA z roku 1991 (pozn. platná od 19. 12. 1992). Pre SR z tohto pohľadu TTIP znamená jedinečnú príležitosť, ako nahradiť pôvodnú BIT s USA novými štandardmi a mechanizmom na ochranu zahraničných investícií.

Trvalo udržateľný rozvoj

Výsledná dohoda TTIP bude obsahovať osobitnú kapitolu o udržateľnosti, ktorá sa bude okrem iného týkať aj pracovných a environmentálnych štandardov. V praxi to bude znamenať, že hospodársky rast, úspora nákladov a rozvoj obchodu a investícií sa nebudú realizovať na úkor pracovných, sociálnych a environmentálnych štandardov. Čo sa týka dohovorov Medzinárodnej organizácie práce (ILO), nebudú prijaté žiadne záväzky, ktoré by znižovali rozsah a úroveň prijatých dohovorov v tejto oblasti. EÚ sa usiluje o dosiahnutie dobrých záväzkov a implementáciu kľúčových konvencií ILO, ako aj o záväzky vo vzťahu k ratifikácii ďalších konvencií ILO zo strany USA. Konvencie ILO a pracovné štandardy sú v USA implementované spravidla na federálnej úrovni, ktorú bude preto potrebné pokryť v budúcej dohode.

Počas 10. kola sa o trvalo udržateľnom rozvoji nerokovalo, pretože EK pokračuje v práci na texte kapitoly, ktorý plánuje predložiť americkej strane na jeseň pred 11. kolom rokovaní.

Hospodárska súťaž

Cieľom TTIP je odsúhlasiť pravidlá, ktoré znemožnia firmám dohodnúť sa na fixných cenách a zneužívať trhovú pozíciu a silu. Zabezpečiť, aby súkromné spoločnosti mohli súťažiť so štátnymi podnikmi za rovnakých podmienok. Ďalej tiež zaručiť, aby prípadné vládne podpory v EÚ aj v USA boli poskytované transparentne. Rokovania pokračujú na základe konsolidovaných textov, problémom je definícia štátom vlastneného podniku (USA žiadajú viaceré výnimky), ako i otázka subvencií (USA zatiaľ trvajú len na pokrytí federálnej úrovne).

D. Hlavné priority SR v rokovaníach o TTIP

SR očakáva, že TTIP vytvorí priestor pre posilnenie slovensko–amerických obchodno-ekonomických vzťahov s pozitívnym vplyvom na makroekonomické ukazovatele SR. Po uzatvorení dohody o voľnom obchode sa očakáva zvýšený prílev priamych zahraničných investícií z USA, nové príležitosti a ľahšie etablovanie sa slovenských výrobkov predovšetkým automobilového sektoru, elektrotechniky, hutníctva, strojárstva, ako i chemického priemyslu. Prevažujúce očakávania pozitívnych prínosov v oblasti exportných možností, zamestnanosti, HDP a rozvoja ekonomiky SR ukázal aj prieskum medzi slovenskými podnikateľmi, ktorý realizovala Podnikateľská aliancia Slovenska (štúdia „TTIP a jeho vplyv na ekonomiku SR“).

SR vo vzťahu k znižovaniu colných sadzieb podporuje princíp symetrie a reciprocity. Znižovanie colných sadzieb by malo byť prepojené s uspokojujúcimi riešeniami v regulačnej oblasti. Vzhľadom na citlivosť obchodu s agropotravinárskymi komoditami MPaRV SR uprednostňuje limitovanú liberalizáciu obchodu (t.j. u najcitlivejších výrobkov by mali byť stanovené colné kvóty, ktoré sa po prechodnom období nebudú rušiť) za podmienky neznižovania kvalitatívnych, hygienických a bezpečnostných štandardov EÚ a zachovania legislatívy EÚ. MH SR v spolupráci s MPaRV SR špecifikovalo slovenské ofenzívne a defenzívne záujmy v obchode s poľnohospodárskymi komoditami, ktoré boli zaslané EK.

Slovenským kľúčovým záujmom vo vzťahu k USA je eliminácia netarifných prekážok obchodu (NTBs) a riešenie regulačných rozdielov, najmä v sektorech mimoriadneho významu, s hlavným dôrazom na automobilový sektor. Takmer 78 % z celkových vývozov zo SR do USA sa realizuje prakticky v siedmich tovarových skupinách, z čoho najväčší podiel predstavuje vývoz automobilov.

Automobilový sektor zvyšuje svoj vývoz aj exportom pneumatík, ako i častí a príslušenstva motorových vozidiel, preto vývoz tohto sektora v konečnom dôsledku predstavuje podiel vyšší ako 60 % z celkového vývozu SR do USA s rastúcou tendenciou.

SR, prostredníctvom MH SR, na všetkých rokovaníach presadzuje, aby základnými cieľmi súladu regulácií bola väčšia legislatívna kompatibilita, spolupráca regulátorov už pri príprave nových noriem a transparentnosť aj na subfederálnej úrovni.

SR podporuje zapracovanie ambiciózneho kapitoly o energiách a surovinách do dohody TTIP, ktorej cieľom je odstránenie exportných bariér skvapalneného zemného plynu (LNG) a ropy do EÚ, čo bude predstavovať významnú možnosť diverzifikácie zdrojov. SR podporuje také riešenie, ktoré čo najskôr umožní odstránenie obchodných bariér pre export plynu a ropy do EÚ pri zachovaní dôležitosti prepravného koridoru plynu cez SR.

SR tiež dlhodobo presadzuje, aby u komodít v energeticky náročných sektoroch (najmä chemický sektor) boli v rámci rokovaní o dohode TTIP stanovené dlhšie prechodné obdobia znižovania colných sadzieb EÚ. Dôvodom obáv z ekonomických dopadov liberalizácie obchodu na energeticky náročné produkty je výrazný rozdiel v cenách energetických vstupov medzi EÚ a USA. MH SR ešte v roku 2013 zaslalo požiadavku chemického sektora Európskej komisii v rámci národných požiadaviek SR a zástupca SR na Výbore pre obchodnú politiku Rady EÚ ju opätovne zdôrazňoval s tým, aby na energeticky náročné výrobky chemického priemyslu bolo uplatnené dlhšie prechodné obdobie odstraňovania cla pri dovoze do EÚ. Táto požiadavka bola tiež dňa 7. mája 2015 zaslaná komisárke pre obchod Cecilii Malmström formou spoločného listu ministrov/štátnych tajomníkov ministerstiev zodpovedných za zahraničný obchod Poľska, Slovenska a Rumunska.

V oblasti služieb a verejného obstarávania SR, spolu s ďalšími ČŠ EÚ, požaduje, aby bol prístup na trh otvorený aj na subfederálnej úrovni, nielen na federálnej úrovni (vzorom je dohoda CETA medzi EÚ a Kanadou). Veľká časť prekážok, s ktorými sa podnikateľský sektor stretáva, sa totiž uplatňuje na trhoch jednotlivých štátov USA.

SR kladie dôraz aj na problematiku ochrany investícií a mechanizmu riešenia sporov medzi investorom a štátom (ISDS), ktorý má SR zakotvený vo všetkých platných bilaterálnych investičných dohodách s tretími krajinami. V prípade dohody s USA z roku 1991 sú však ochrana investícií a mechanizmus ISDS zastarané a pre štát nevýhodné. SR preto vidí príležitosť dohodnúť v rámci rokovaní o TTIP modernejšiu a vyváženejšiu ochranu investícií a mechanizmus ISDS, ktorá nahradí existujúci právny rámec. Cieľom SR v TTIP je kapitola o ochrane investícií, ktorá na jednej strane zachováva regulačné právomoci štátu a na druhej strane primerane chráni zahraničného investora, vylučuje vznik špekulatívnych alebo paralelných sporov a presadzuje udržateľný rozvoj investícií.

E. Transparentnosť

Problematiku TTIP má možnosť sledovať odborná a laická verejnosť SR, vrátane mimovládnych organizácií, priamo na webovej stránke EK (ikona TTIP - <http://ec.europa.eu/trade/policy/in-focus/ttip/>), na ktorej sú zverejňované informácie o postupe EK v rokovaníach o TTIP, vrátane pozičných dokumentov EK za jednotlivé oblasti budúcej dohody. Táto stránka pravidelne informuje o rôznych aktivitách a stretnutiach organizovaných formou seminárov a workshopov, kde jednotlivé zainteresované subjekty môžu prezentovať svoje názory a pozície na rôzne aspekty pripravovanej dohody.

Základné informácie sú k dispozícii aj na webovej stránke MH SR (ikona TTIP).

EK v záujme posilnenia transparentnosti rokovaní o TTIP prijala viacero opatrení na úrovni celej EÚ:

- na webovej stránke EK je zverejnené veľké množstvo informácií o postupe EK v rokovaní o TTIP, vrátane pozičných dokumentov a návrhov negociačných textov EÚ za jednotlivé oblasti budúcej dohody. EK na stránke publikovala tiež viacero textových návrhov EÚ: regulačná spolupráca, TBT, SPS, clá a uľahčovanie obchodu, MSP, hospodárska súťaž;
- webová stránka EK tiež pravidelne informuje o všetkých aktivitách a stretnutiach, na ktorých môžu jednotlivé zainteresované subjekty prezentovať svoje názory a pozície na rôzne aspekty pripravovanej dohody.
- EK po každom negociačnom kole zverejňuje stručný prehľad aktuálneho stavu rokovaní. Podrobné správy z negociačných kôl boli doteraz distribuované v režime obmedzeného prístupu stupeň „vyhradené“. Vzhľadom na únik dôvernej správy z predchádzajúceho kola rokovaní TTIP komisárka Malmström rozhodla o sprístupnení detailnej správy z 10. kola len v „reading room“ v Bruseli. EK zároveň avizovala, že po ďalších kolách rokovaní už nebude poskytovať ČŠ detailnú dôvernú správu v písomnej forme ani v „reading room“ v Bruseli. ČŠ budú mať prístup iba k všeobecnej správe určenej pre širokú verejnosť, ktorá však bude rozsiahlejšia, ako doterajšie správy pre verejnosť. EK navyše bude detailnejšie informovať ČŠ na zasadnutiach Výboru pre obchodnú politiku (TPC), a tiež formou expertných konzultácií k jednotlivým negociačným oblastiam. SR, rovnako ako aj ostatné ČŠ, ktoré dlhodobo presadzujú zlepšenie transparentnosti rokovaní, vyjadrila nespokojnosť s aktuálnym rozhodnutím EK, pretože prístup expertov ČŠ k detailným písomným informáciám a negociačným dokumentom je nevyhnutný pre prípravu národných pozícií;
- na zastupiteľskom úrade USA v Bratislave bola zriadená „reading room“, kde je zabezpečený prístup ku konsolidovaným negociačným textom⁵. Prístup majú po súhlase americkej strany experti z ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy, ktorých agendy sú predmetom rokovaní o dohode TTIP. Vstupy do „reading room“ sú možné v pravidelných termínoch, a to každý pondelok a stredu popoludní, okrem sviatkov USA alebo SR. Vyhradenú miestnosť môžu naraz navštíviť maximálne dve osoby, pričom návštevu je potrebné nahlásiť vopred. Elektronické zariadenia (vrátane mobilných telefónov) síce nie sú dovolené, ale experti si môžu pri štúdiu dokumentov robiť poznámky. ČŠ majú tiež k dispozícii „reading room“ v Bruseli. EK v zmysle zlepšenia transparentnosti rokovaní v súčasnosti pracuje na možnosti zriadenia „reading rooms“ v ústrediach ČŠ EÚ;
- zníženie počtu negociačných dokumentov v režime obmedzeného prístupu, čím sa stanú ľahšie dostupné;
- EK alebo USA v rámci každého negociačného kola (podľa toho, kde sa kolo koná) organizujú stretnutia so zástupcami občianskej spoločnosti, teda so sociálnymi partnermi a mimovládnyimi organizáciami. Cieľom je poskytnúť detailné a aktuálne informácie o priebehu rokovaní. Termíny stretnutí a zoznam účastníkov sú zverejňované na webovej stránke EK venovanej TTIP. Počet účastníkov, tzv. „stakeholders“, je spravidla 200 až 400;
- spolupráca EK (na úrovni komisárky pre obchod Cecílie Malmström) s členmi EP v rámci Výboru pre medzinárodný obchod (INTA);
- EK tiež využíva možnosť verejných konzultácií so širokou verejnosťou, ako to bolo napríklad v prípade problematiky riešenia sporov medzi investorom a štátom (tzv. ISDS – investor-to-state dispute settlement);

⁵ Americká strana umožnila prístup ku „konsolidovaným“ negociačným textom (t.j. textom, ktoré obsahujú návrhy EÚ, ako aj USA). Na tento účel boli zriadené tzv. „reading rooms“ na veľvyslanectvách USA v hlavných mestách členských štátov EÚ. Konsolidované texty existujú zatiaľ pre nasledujúce oblasti budúcej dohody – urovnávanie sporov (nejde o ISDS), národné zaobchádzanie a prístup na trh pre tovar, hospodárska súťaž, verejné obstarávanie, technické prekážky v obchode, malé a stredné podniky, štátom vlastnené podniky, clá a uľahčovanie obchodu, elektronická komunikácia/telekomunikácie, sanitárne a fytosanitárne opatrenia, regulačná spolupráca.

- koncom januára 2014 EK vytvorila poradnú skupinu („Advisory Group“) zloženú z odborníkov na ochranu spotrebiteľa, zástupcov odborov a rôznych priemyselných odvetví, ktorá má v súčasnosti 16 členov.

F. Konzultačné a komunikačné aktivity MH SR

Ministerstvo hospodárstva SR je kompetentný gestorský orgán zodpovedný za prípravu a presadzovanie pozícií SR pri rokovaní EÚ s tretími krajinami o preferenčných dohodách o voľnom obchode, vrátane rokovaní o TTIP. V zmysle článku 207 Zmluvy o fungovaní EÚ je spoločná obchodná politika v kompetencii EÚ a jej výkon zabezpečuje Európska komisia (DG Trade). V súlade s týmto rozdelením kompetencií sa SR, ani ostatné členské štáty EÚ, priamo nezúčastňujú rokovaní s USA o TTIP a v mene EÚ vyjednáva EK. Členské štáty EÚ sú o priebehu a čiastkových výsledkoch rokovaní priebežne informované v príslušnom orgáne Rady EÚ, ktorým je Výbor pre obchodnú politiku (Trade Policy Committee – TPC). TPC je zriadený priamo Zmluvou o fungovaní EÚ (článok 207). V tomto výbore zároveň členské štáty tvoria spoločné pozície EÚ, ktoré EK následne presadzuje na rokovaníach s tretími krajinami, vrátane USA.

Aj keď MH SR nie je priamym účastníkom rokovaní s USA, presadzuje záujmy a pozície SR prostredníctvom výboru TPC tak, aby vynegociovaná dohoda TTIP zohľadňovala prioritné záujmy SR a bola prínosná pre rast slovenskej ekonomiky. Pri príprave pozícií SR aktívne konzultuje s ústrednými orgánmi štátnej správy, výrobnými a podnikateľskými zväzmi, združeniami a asociáciami ako aj širšou odbornou verejnosťou.

K hlavným komunikačným aktivitám MH SR na národnej úrovni v rámci SR, ktoré dopĺňajú kroky EK v oblasti transparentnosti, patrí:

- spolupráca a výmena informácií s Radou vlády pre podporu exportu a investícií;
- MH SR spoločne s MZVaEZ SR, MF SR a MPRV SR uskutočnilo niekoľko rokovaní s predsedom Výboru pre európske záležitosti NR SR (VEZ) a ďalšími poslancami NR SR s cieľom objasniť kľúčové ciele a priority SR v dohode TTIP. Zástupcovia NR SR a MH SR sa dohodli na pravidelných stretnutiach po jednotlivých negociačných kolách, v snahe vytvoriť platformu pre kontinuálny dialóg. Ostatné informačné stretnutie s VEZ sa uskutočnilo dňa 20. 5. 2015. Tento parlamentný výbor je tiež jedným z adresátov všetkých správ zo zasadnutí výboru TPC Rady EÚ v Bruseli, v ktorom sa prerokováva problematika TTIP;
- zasielanie informácií vecne príslušným ústredným orgánom štátnej správy, NR SR, SOPK, SARIO, Konfederácii odborových zväzov SR, Slovak Business Agency, zastupiteľským úradom SR v zahraničí, ako aj ďalším výrobným zväzom, podnikateľským združeniam a asociáciám;
- spolupráca s akademickým sektorom, napr. s Ekonomickým ústavom Slovenskej akadémie vied, Ekonomickou univerzitou v Bratislave, Paneurópskou vysokou školou v Bratislave;
- účasť na viacerých odborných diskusiách k téme TTIP;
- spracovanie viacerých informačných brožúr, ktoré sú dostupné v elektronickej forme na webovej stránke MH SR (pod ikonou TTIP) - <http://www.mhsr.sk/informacne-brozury-k-ttip/144655s>):
 - TTIP – Mýty a fakty
 - TTIP – zhrnutie najfrekvencovanejších otázok a odpovedí
 - TTIP – kľúčové fakty
 - Čo pre vás znamená TTIP
 - Negociačný a schvaľovací proces – step by step

- Brožúra MF SR venovaná problematike ISDS

Vyššie uvedené aktivity dokumentujú úsilie MH SR, ako aj iných zainteresovaných orgánov štátnej správy o aktívne presadzovanie slovenských záujmov v rámci rokovaní o TTIP a plnú informovanosť a pripravenosť na otvorený a transparentný dialóg so širokou odbornou aj laickou verejnosťou.

Vzhľadom na pokračujúce expertné rokovania o TTIP uvíta MH SR poskytnutie konkrétnych informácií zo strany podnikateľského sektora o skúsenostiach alebo prípadných problémoch a prekážkach, s ktorými sa stretli pri prístupe na trh USA a o ich očakávaniach od uzatvorenia dohody o TTIP. Uvítame aj konkrétne otázky, ktoré podľa názorov podnikateľskej obce nie sú zodpovedané v informačných brožúrach MH SR, resp. na webových stránkach MH SR a Európskej komisie.

